

B O G A N M E L D E L S E R

Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Afgivet av 1947 års insynskommitté Statens offentliga utredningar 1949:8. 104 sider.

Denne svenske betænkningens formål: at undersøge mulighederne for en større indsigt i private virksomheders økonomiske forhold, belyses dels med hensyn til virksomhedernes årlige regnskaber, der afgives overfor ejere og kreditorer, dels under hensyn til forskellige offentlige myndigheders behov, statens økonomiske politik samt lønforhandlingerne.

Regnskabsproblemerne drøftes især med henblik på aktieselskaber, hvor spørgsmålet om bruttoprincippet (angivelse af omsætningen) og redegørelse for skjulte reserver behandles mest indgående. Resultatet er et forslag til tillæg til aktieselskabsloven af 1944 med krav om, at der i årsberetningen — hvis det ikke kan skade selskabet — redegøres for omsætningen, og hvis det ikke fremgår af regnskabsopstillingen, angives takseringsbeløb og brandforsikringsværdier for selskabets faste anlæg. Der stilles endvidere krav om, at beregningen indeholder oplysninger om ændringer i afskrivninger eller vurdering af omsætningsværdier (varelagre, debitorer), såfremt sådanne ændringer har påvirket årsregnskabet væsentligt.

Med hensyn til de oplysninger om virksomhedernes forhold, der skal afgives til skattevæsenet, monopol- og priskontrollen, nævnes de gældende regler, og at disse oplysninger kun kan tjene de nævnte formål, da de skal hemmeligholdes. Den almene økonomiske statistik vedrørende omkostninger, fortjeneste og produktion, der udarbejdes af industriens utredningsinstitut og kommerskollegium, finder betænkningen god. Denne anonyme statistik må efter betænkningen være tilstrækkelig for statens almene økonomiske politik og også

som materiale ved lønforhandlingerne. Betænkningen tiltræder, at omkostnings- og udbyttestatistikken udbygges med et af konjunkturinstitutet udarbejdet forslag til indhentning af oplysninger herom — et skema hertil gives i betænkningen — og at statistisk centralbureau efter anmodning fra arbejdsorganisationerne udarbejder oplysninger for særlige brancher.

Betænkningens resultater er forsigtige og beskedne, men at spørgsmålet sættes på dagsordenen er et lyspunkt.

Niels Banke.

E. F. M. Durbin: Problems of Economic Planning. Routledge & Kegan Paul Ltd., London 1949. 210 sider. Pris: 15 s.

J. E. Meade: Planning and the Price Mechanism. Allen & Unwin Ltd., London 1948. 125 sider. Pris: 8/6 d.

Blandt de sidste bogsendinger, der nåede til landet vestfra før besættelsen, var en meget læseværdig bog af Evan Durbin om *The Politics of Democratic Socialism*, der bl. a. indeholdt et opgør med de kommunistiske doktriner og en drøftelse af den demokratiske socialismes strategi. I indledningen meddelte forf., at det var hans hensigt at skrive en bog om the economics of democratic Socialism. Men først krigen og derefter forf.s politiske arbejde som M. P. og Junior Minister i Attlee's regering forhindrede ham i at udføre dette forehavende, og nu har hans død afbrudt alle planer. Forinden nåede han at besørge den foreliggende bog i trykken. Det er med undtagelse af et enkelt kapitel (om problemerne i samfundets socialiserede sektor) en samling af tidligere publicerede artikler. Eet af bogens elleve kapitler giver en

B O G A N M E L D E L S E R

Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Afgivet av 1947 års insynskommitté Statens offentliga utredningar 1949:8. 104 sider.

Denne svenske betænkningens formål: at undersøge mulighederne for en større indsigt i private virksomheders økonomiske forhold, belyses dels med hensyn til virksomhedernes årlige regnskaber, der afgives overfor ejere og kreditorer, dels under hensyn til forskellige offentlige myndigheders behov, statens økonomiske politik samt lønforhandlingerne.

Regnskabsproblemerne drøftes især med henblik på aktieselskaber, hvor spørgsmålet om bruttoprincippet (angivelse af omsætningen) og redegørelse for skjulte reserver behandles mest indgående. Resultatet er et forslag til tillæg til aktieselskabsloven af 1944 med krav om, at der i årsberetningen — hvis det ikke kan skade selskabet — redegøres for omsætningen, og hvis det ikke fremgår af regnskabsopstillingen, angives takseringsbeløb og brandforsikringsværdier for selskabets faste anlæg. Der stilles endvidere krav om, at beregningen indeholder oplysninger om ændringer i afskrivninger eller vurdering af omsætningsværdier (varelagre, debitorer), såfremt sådanne ændringer har påvirket årsregnskabet væsentligt.

Med hensyn til de oplysninger om virksomhedernes forhold, der skal afgives til skattevæsenet, monopol- og priskontrollen, nævnes de gældende regler, og at disse oplysninger kun kan tjene de nævnte formål, da de skal hemmeligholdes. Den almene økonomiske statistik vedrørende omkostninger, fortjeneste og produktion, der udarbejdes af industriens utredningsinstitut og kommerskollegium, finder betænkningen god. Denne anonyme statistik må efter betænkningen være tilstrækkelig for statens almene økonomiske politik og også

som materiale ved lønforhandlingerne. Betænkningen tiltræder, at omkostnings- og udbyttestatistikken udbygges med et af konjunkturinstitutet udarbejdet forslag til indhentning af oplysninger herom — et skema hertil gives i betænkningen — og at statistisk centralbureau efter anmodning fra arbejdsorganisationerne udarbejder oplysninger for særlige brancher.

Betænkningens resultater er forsigtige og beskedne, men at spørgsmålet sættes på dagsordenen er et lyspunkt.

Niels Banke.

E. F. M. Durbin: Problems of Economic Planning. Routledge & Kegan Paul Ltd., London 1949. 210 sider. Pris: 15 s.

J. E. Meade: Planning and the Price Mechanism. Allen & Unwin Ltd., London 1948. 125 sider. Pris: 8/6 d.

Blandt de sidste bogsendinger, der nåede til landet vestfra før besættelsen, var en meget læseværdig bog af Evan Durbin om *The Politics of Democratic Socialism*, der bl. a. indeholdt et opgør med de kommunistiske doktriner og en drøftelse af den demokratiske socialismes strategi. I indledningen meddelte forf., at det var hans hensigt at skrive en bog om the economics of democratic Socialism. Men først krigen og derefter forf.s politiske arbejde som M. P. og Junior Minister i Attlee's regering forhindrede ham i at udføre dette forehavende, og nu har hans død afbrudt alle planer. Forinden nåede han at besørge den foreliggende bog i trykken. Det er med undtagelse af et enkelt kapitel (om problemerne i samfundets socialiserede sektor) en samling af tidligere publicerede artikler. Eet af bogens elleve kapitler giver en

vurdering af det engelske embedsvæsen og forskellige reformforslag m. h. t. rekruttering, organisation, forfremmelse etc. Tre kapitler handler om den nationaløkonomiske videnskabs natur og metoder, og resten drejer sig om planøkonomi og socialisme.

En samling af optrykte artikler bliver vanskeligt til nogen fast helhed, og gentagelser er svære at undgå. Den foreliggende bog kan heller ikke siges fri for disse mangler. Men den samler i et enkelt bind, hvad der tidligere var spredt på forskellige og tildels for danske læsere mindre kendte steder. Og Durbin hørte til de bedste hoveder blandt de Labour-orienterede økonomer. Man læser med interesse, hvad han har at sige.

En svaghed er det, at artiklerne om planøkonomi og socialisme virker en smule uaktuelle. De er næsten alle skrevet før eller under krigen, da socialiseringens og efterkrigstidens øvrige problemer endnu ikke havde taget konkret form. Deres udgangspunkt og baggrund er tredivernes teoretiske debat om det socialistiske samfunds økonomi, en diskussion, hvorunder man på et temmeligt abstrakt plan drøftede ikke socialiseringens, men det allerede fuldt socialiserede samfunds økonomiske problemer. Durbin hørte dog til de mere realitetsbetonede deltagere i denne meningsudveksling. Allerede i 1935 indså han, at en af den demokratiske socialismes vanskeligheder kan blive at fremskaffe en tilstrækkelig stor opsparing og investering. Vi har i Rusland set, at et autoritært styre kan reservere en meget stor del af nationalproduktet til investeringsformål. »Would it be possible to do the same under a democratic régime in which Trade Union influence was strong? It would be silly to deny that in a Socialist economy the pressure to raise wages in all industries at once would be sustained and grave.«

J. E. Meade (professor ved London School of Economics) står midt blandt efterkrigstidens aktuelle problemer. Skal vi også i fredstid fortsætte med planøkonomi, priskontrol, importregulering etc.? Eller skal prissystemet igen sættes i højsædet som regulator af produktion og forbrug? Skal vi socialisere

eller bygge på den private foretagsomhed? Meade søger at finde en middelvej mellem Hayek og Balogh. Håns bog har undertitlen *The Liberal-Socialist Solution*. Han understreger stærkt prisøkonomiens fordele og vil så vidt muligt støtte sig til prissystemet, men han giver på den anden side sin tilslutning til ret radikale reformer og går ikke af vejen for socialisering i enkelte erhvervsgræne.

Hvorfor, spørger Meade, er der så stærk tilslutning til statsindgreb og planøkonomi? Tre ting ligger i hovedsagen bag: 1) frygten for en lignende arbejdsløshed som i mellemkrigstiden), 2) den ulige indkomst- og formuefordeling, der stiller de rige stærkest, hvis et ureguleret prissystem skal være enebestemmende for livsgodernes fordeling, 3) monopolernes magt til at påvirke priserne til egen fordel. Hvis prissystemet igen skal have overladt rollen som øverste regulator af det økonomiske liv, må tre afgørende betingelser derfor være opfyldt: a) Der må oprettholdes en sådan balance mellem den totale pengemæssige efterspørgsel og udbudet af varer og produktionsfaktorer, at der hverken opstår arbejdsløshed (udover et vist minimum) eller bliver tale om inflation. b) Der må tilstræbes en nogenlunde ligelig fordeling af indkomst og formue. c) Det må ikke tillades nogen enkeltperson eller sammenslutning at manipulere markedet til egen berigelse.

Efter at have opstillet disse betingelser, tager Meade fat på at skitsere, hvordan de kan opfyldes. Når hertil føjes, at han behandler både specielle efterkrigsproblemer og mere almene spørgsmål, og at han også drøfter udenrigshandelens forhold, vil man forstå, at han kommer ind på mange og vigtige emner: Åbenlys og undertrykt inflation, finanspolitik og rentepolitik, pristilskud, indkomstskatter, arveafgifter og engangsskat, trustlovgivning og socialisering, fagforeningspolitik og lønfastsættelse, importrestriktioner og valutakurskr.

Alle disse emner kan naturligvis ikke behandles til bunds på godt hundrede små sider. Mange spørgsmål lader forf. selv stå åbne. Det er også let at rejse indvendinger mod forskellige af hans forslag og sætte spørgsmålstejn ved deres gennemførlighed — også der, hvor han ikke selv har gjort det. Heller

ikke er det på langt nær nyt, alt hvad der står i bogen. Ikke mindst i kapitlet om udenrigsomsættningens regulering genfinder man argumenter og synspunkter, der er velkendte fra den danske debat.

Men alligevel skal bogen på det bedste anbefales til læsernes bevågenhed. Den giver en klar oversigt over nogle af øjeblikkets mest brændende økonomiske spørgsmål og en nøjtern og letforståelig indføring i disse problemers drøftelse. Og trods det — i bedste forstand — populære anslag giver den også mere helbefarne læsere stof og stimulans til eftertanke, modsigelse og tilslutning.

H. Winding Pedersen.

Alvin Hansen: Monetary Theory and Fiscal Policy. McGraw-Hill Book Company. New York 1949. 225 sider. Pris: 3.00. \$

Professor Alvin Hansen's bøger synes at komme med et forholdsvis regelmæssigt mellemrum på omkring 2 år. Selvom han nu er kommet op i den alder, hvor man modtager festskrifter, synes hans energi ikke at aftage, og også i de kommende år kan vi vente nye bøger fra hans hånd.

Hans sidste bog har titlen »Monetary Theory and Fiscal Policy«. Selvom man kan finde en del fra hans tidligere bøger, adskiller den nye bog sig dog fra sine forgængere, først og fremmest ved at lægge hovedvægten på den rent pengemæssige side af nationaløkonomien. Forfatterens mening med bogen er at give en fremstilling af den moderne penge teori, og han skriver selv i forordet, at der ikke findes noget fyldestgørende værk om dette emne. Det er nu lige lovlig hårdt sagt. Efter min mening er bøger som G. Halm »Monetary Theory«, A. G. Hart »Money, Debt and Economic Activity« og L. V. Chandler »The Economics of Money and Banking« og flere andre fuldt anvendelige.

Selvom Hansens bog derfor ikke ligefrem dækker et stort savn, vil den alligevel få sin betydning. Der findes som sagt andre bøger om emnet, men Hansens bog er nok den klareste oversigt over den moderne penge teori. (Penge teori taget i videst mulige betydning). Hansens største fortjeneste er, at han

bygger videre både på den klassiske teori (Marshall) og på Keynes; og det lykkes ham virkelig på dette grundlag at få dannet et hele. Hansen betoner selv, at forskellen mellem Marshall og Keynes ikke er så stor, og at Marshall i virkeligheden på flere punkter har anticeret Keynes.

Det er ligeledes en fordel ved bogen, at den i nogen grad benytter empiriske erfaringer og statistik til belysning af teorien. Flere afsnit bygger således helt på en historisk beskrivelse af monetære fænomener. Desuden anvender forfatteren i stort omfang teorien på de aktuelle problemer. Man mærker, at det er de problemer, der er brændende i øjeblikket, som interesserer Alvin Hansen, og for ham bliver det væsentlige derfor en anvendelse af teorien på nutidens problemer.

Selvom det af bogens karakter følger, at det meste af indholdet må være forholdsvis velkendt, er der dog flere steder, hvor fremstillingen må betegnes som et nyt videnskabeligt bidrag. Således klargør og udvider han likviditetsfunktionen på flere punkter; f. eks. gennemgår han, hvorledes det kan tænkes, at likviditetsfunktionen for transaktionsformål kan være elastisk med hensyn til renteforandringer ved høje rentesatser, selvom den er upåvirket af renten ved lave satser. En stigende aktivitet kan derfor i første omgang betyde, at ledige penge drages over i transaktions sfæren, men når der ikke er flere »idle balances«, kan de betalinger, der er nødvendige ved den større aktivitet, kun finde sted derved, at den bestående pengemængde udnyttes mere intensivt, altså en stigning i cirkulations hastigheden, og denne mere intensive udnyttelse af pengemængden kan kun opnås ved at tilbyde højere rente.

Interessante synspunkter kommer frem i forbindelse med diskussionen om, hvorvidt fuld beskæftigelse nødvendigvis må føre til inflation, fordi grænseomkostningerne vil stige, før fuld beskæftigelse er nået, og således give anledning til stadig stigende priser og lønninger. Hansen er forholdsvis optimistisk på dette punkt og anfører flere grunde til støtte for sin opfattelse. Disse grunde er i og for sig plausible, men man kan dog sagtens forestille sig situationer, hvor de ikke får tilstrækkelig